

Estimem els poetes perquè són capaços de posar paraules i títols i lletra i música als sentiments col·lectius. El que no té nom no existeix. El que no s'ha dibuixat no pot ser pensat. Tan una cançó com una novel·la com qualsevol dels espais que habitem són producte de decisions. Ho és la Plaça Reial, i el Corral de Comedias d'Almagro i la Gran Via de Madrid i l'Eixample de Barcelona. També ho són les obres d'art urbanes, i els mercats.

Un dels artistes que ha marcat amb més força l'arquitectura recent, qualsevol arquitectura (catalana, espanyola, global), és Enric Miralles. No pocs crítics el qualifiquen com l'arquitecte català més important després de Gaudí fins a l'extrem que, de no ser perquè bona part dels seus amics encara són vius, se'l podria qualificar fàcilment de llegenda. Pensem-hi: la seva carrera com a arquitecte independent, al costat de Carme Pinós primer i de Benedetta Tagliabue després, és meteòrica, a penes quinze anys, i com un meteorit morirà sobtadament als quaranta-cinc anys ja convertit en un dels quatre o cinc arquitectes més influents del món. Si la definició de geni és algú que canvia la història, o la manera d'entendre-la, Enric Miralles és un geni. En present. L'obra d'Enric Miralles és una mena de coctelera que pren diversos elements de la història de l'arquitectura, els sacseja, els barreja i els condensa en una obra tan personal que és capaç de passar per sobre de totes aquestes influències sense esborrar-les de la mateixa manera que una paella és molt més que l'arròs i els ingredients que la formen. Enric Miralles transcendirà de tres maners diferents: pel seu mètode, per la seva enorme ambició positiva i per la seva càrrega poètica. Ell volia, d'una manera molt conscient, marcar, influir. I ho va aconseguir.

La seva obra més popular a Barcelona és el mercat de Santa Caterina. Miralles va ser capaç de resumir-la amb una sola frase: *primer desmuntarem el mercat vell i després ja veurem com el tornem a muntar*, frase que adoro per aquesta elegància indolent que passa per sobre dels esforços de projecte i fins pel que va arribar a aconseguir, com si tot això no fos important. Però ho és, i molt.

El mercat antic, obra de l'arquitecte Rovira i Trias(1) s'emplaçava sobre les ruïnes del convent de Santa Caterina. Al moment de la reforma estava desfasat, mal mantingut, obert a un dels espais més desangelats de Barcelona, l'avinguda Francesc Cambó, en aquell moment una mena de saló urbà amorf producte del fracàs de l'obertura de la Via Transversal, una de les tres que Cerdà va preveure per a sanejar la Ciutat Vella(2). Com qualsevol espai urbà fallit va acabar buit de gent, ple de cotxes, amb les necessitats que l'havien originat oblidades, necessitats encara vigents i, si cap, amb més condicionants

socials encara que a l'època Cerdà: les grans expropiacions, el malbaratament del patrimoni estan ara fora de lloc. Enric Miralles, amb Xavier Sust, va aconseguir desbloquejar la situació amb un brillant pla urbanístic (truncat per la mort del primer(3)) que amb relativament pocs enderrocs va donar continuïtat al teixit urbà aconseguint pel camí construir algunes de les velles reivindicacions dels higienistes dels anys 30 que volien evitar la creació de patis de mançana insalubres en un teixit tan saturat com el del Barri Gòtic.

En aquest context el mercat havia de ser alguna cosa més que un mercat, convertint-se en la baula que lligués el teixit decimonònic de la Via Laietana amb la nova intervenció, sumant aquest ús urbanístic de la peça a tot el que aconsegueix dins el seu perímetre (modernitzar el mercat, compatibilitzar-lo amb un supermercat i un aparcament, convertir-lo en un passatge urbà, museïtzar les ruïnes més importants, ubicar apartaments per a gent gran i una estació de reciclatge, etcètera), i tot gràcies a un únic gest: la coberta es munta no cobrint el mercat vell com estava abans, sinó avançant-la per cobrir el mercat i un tros d'avinguda Francesc Cambó, que redueix la seva secció sense que això comporti cap ús especulatiu de l'espai i la cusa amb els carrers més estrets de Ciutat Vella. La coberta es converteix en l'element més carismàtic del mercat gràcies al fet que la seva agosarada geometria obliga a la substitució de les teules per rajoles, que Benedetta Tagliabue i el ceramista Toni Cumella esmaltaran de desenes de colors diferents en un triple homenatge a les verdures de l'interior(4), al Modernisme català i al trencadís gaudinià. S'havia de construir en dues fases de les que se'n va executar una, la que cobreix el mercat pròpiament dit. La segona, consistent en una pèrgola en forma de fulles que arribava pràcticament a la Via Laietana, no es va executar mai tot i estar totalment definida, pressupostada, calculada i a punt per a ser licitada.

Aquests dies s'ha celebrat una exposició a la Fundació Enric Miralles sobre el mercat de Santa Caterina i el pavelló d'Espanya de l'exposició universal de Shangai, que sembla ser que s'enderrocarà properament. Vaig tenir ocasió de visitar l'exposició amb Igor Peraza, el seu comissari juntament amb Salvador Gilabert, i amb Toni Cumella, que, a la vista de l'enorme maqueta del mercat amb la pèrgola, em va comentar que sempre ha vist el mercat incomplet i mutilat, i que s'ha de reivindicar que s'acabi(5). Com que no puc estar més d'acord amb ell em vaig brindar a escriure aquest article.

En aquest moment el projecte urbanístic que implica el mercat està incomplet. L'ús que la pèrgola proposava es manté vigent i es sumaria sense estridències als usos de la zona. El nou hotel se'n beneficiaria. El mercat en sortiria reforçat. La forma urbana guanyaria un cent per cent, aconseguint controlar de manera encara més eficaç tant l'espai de la plaça de la Catedral com la pròpia avinguda Francesc Cambó. La memòria

d'Enric Miralles també mereix aquest projecte. I, no menys important, en una època en la que l'Ajuntament fa bandera dels projectes de regeneració urbana, completar aquest, ara que falta tan poc i el més gruixut s'ha acabat, donaria un exemple definitiu i un impuls considerable a la sensibilitat actual vers l'espai públic, vers els seus aspectes vitals, però també vers els seus aspectes culturals i artístics. L'art no ha d'estar als museus. Ha d'estar al carrer on tothom el pugui viure. Barcelona necessita aquesta pèrgola. Se la mereix. I fariem bé de reivindicar-la.

(1) Sí, el mateix que va fer aquell projecte tan dolent d'Eixample preferit, amb poc criteri, per la burgesia local i que, ja perdedor, va revelar-se tan bon arquitecte com mal urbanista. Alguns dels millors mercats de la ciutat porten la seva firma.

(2) L'única via que es va obrir de les tres és la Via Laietana, a base d'expropiacions salvatges i pèrdua de patrimoni. El resultat, no obstant, encara no s'ha reivindicat amb la justícia que mereix. Hi ha piles de literatura decent i articles bastant bons al respecte, pel que us serà fàcil informar-vos-en.

(3) Em refereixo al forat de la vergonya, encara avui en dia sense sentit ni identitat.

(4) Que no són ben bé de l'interior del mercat. Algun dia algú haurà d'explicar que la foto de les verdures que cobreix el mercat de Santa Caterina es va fer al rival mercat de la Boqueria.

(5) La pèrgola no conté cap element ceràmic que hagués de realitzar en Toni, pel que la seva opinió és totalment imparcial. En aquests moments en Toni parla com un ciutadà que coneix i estima el projecte sense cap conflicte d'interessos personal al respecte.